

PULA IMVULA

>> GROWING FOOD >> GROWING PEOPLE >> GROWING PROSPERITY >>

GRAIN SA
GRAAN SA

PHATWE
2018

MMIDI – gakologelwa dintlha tse ka Phatwe le Lwetse

Lekwalo la Grain SA la
balemipotlana

Bala moteng:

04 | A ke dirisa Letlotlo La
Kwa Ntle kgotsa nnyaa?

05 | Kopana le bantlhopeng ba
rona ba 2018 ba Molemirui
wa Ngwaga (Kgaolo ya 2)

Mo athikeleng e ke batla go gatelela di-
ntlha tse di rileng tse di tshwanetseng
go gakologelwa fa re uma mmidi.

Ka o le mumi wa mmidi o tshwanetse go
nna le boikaelelo go kgona go bona bokana
ba mmidi jaaka go ka kgonegwa mme le ka
maemo a tlhaka a a pila tota. Kgonego e ga e
tle bonolo ka go na le ditlhaselo tse di farolo-
ganeng jaaka ngwaga e tswelela. Le gale, go
na le dintlha tse di rileng tsa bolaodi tse o ka
di dirisang tse di ka go kgonisang go bona boi-
kaelelo bo.

Go dira eng ka kgwedi ya Phatwe

Balemirui ba bantsi ba sa le mo tiregong ya go
roba tlhaka ya bona ka nako e. Nako ya thobo
e tshwanetse go nna nako ya maitemogelo a
boituelo ka o uma maungo a tiro ya gago. Fa, le
gale o sa lokele boitoko ka nako ya go mela ga
dijwalwa go ka se nne jalo.

Ka kgaolo ya nako e kgolo, ga go na se o ka
se dirang gape ka nako e go oketsa bokana ba
kumo e o ka e bonang. Le gale, go na le dintlha
tse di rileng tse wena o le molemirui o ka di laolang
ka nako e tse di ka oketsang maemo a tlhaka e e
welang mo kolong le mo dikgetsing mme gape fa
gongwe le bokana ba tlhaka bo bo ka bonwang.

- La ntlha pele ga tsotlhe, o tshwanetse go
netafatsa gore mmidi wa gago o mo mae-
mong a bokana ba metsi pele o simolola go
roba. Tsaya diteko pele o simolola mme o le-
kalekantshe bokana ba metsi mo tlhakeng. Ka
tlwaelo tlhaka e ka amogelwa fela go bolokiwa
ka bokana ba 14% ba metsi kgotsa kwa tlase.
Go ka farologana mabapi le lefelo le lefelo
jaaka go kaega ke makhete le meago mo go
bolokiwang teng. Mafelo a go boloka tlhaka a
mangwe a na le didiriswa tsa go omisa tlhaka
mme go oketsa tlhotlha e e duelwang. Ka

NKOKO JANE A RE...

Bolemirui bo tlhola bo le segopotso sa sediko tsa tswelelo ya bophelo – o feditse go roba mme jaanong o setse o loga maano a ditiragalo tsa setlha se sentshwa.

Ngwaga mongwe le mongwe re simolola gape mme re solofela go kgona go bona thobo e e pila – re le balemirui ga re a tshwanela go fela pelo ka gore ke tumelo ya rona mo setheng se se latelang e e re kgonisang go naya lefatshe dijo.

Dingwaga tse dintsi jaanong, re ne re ntse re leka go thusa balemirui ba bagolo go bona letlotlo la go jwala. Go tlhola go le kgetlho e kgolo ka ntlha ya gore poelo e e ka bonwang fa go jwala tlhaka mo masimong a a sa nosetsweng ka nnete ga e kgolo thata. Kgweitho e nngwe gape ke gore balemirui ga ba na kano ya bong ya naga mme ga ba kgone go dirisa naga e ba e dirisang go ba emela letlotlo la kwa ntle fa ba adima tšhelete. Le fa go le bothata fa go adingwa tšhelete, re tshwanetse go nagana gore fa o dirisa polase ya gago go emela tšhelete e o e adimang mme wa se kgone go busetsa tšhelete e o e adimileng, banka e tlaa tsaya polase ya gago mme e tlaa e rekisa go bona tšhelete e o e kolotang.

Go re tlišetsa morago go motheo wa bolemirui mme ke go bona poelo. Re tlaa kgona go dirisa bolemirui fela fa re kgona go tswelela go bo dirisa mme re bona poelo ka ngwaga le ngwaga – re tshwanetse go bona letseno le le fetang tlhohlwa e re e duelang go uma tlhaka.

Mo matsatsing a segompiano, go nnile kgatelelo mo kgonong ya tlhaka le majwang go tliša poelo mme re tshwanetse go nagana ka kelotlhoko gore re ka kgona go jwala mefuta efe mo dikgaolong tse di farologaneng. Go bothokwa go rulaganya lenaneo le le supang bogotlhe ba tshenyego fa o uma kumo mo kgaolong ya heketara – mme gape le magare a bokana ba kumo a wena o tlaa kgonang go a bona fa o jwala tlhaka mo kgaolong eo mme o bo atise ka tlhohlwa e e ka bonwang jaaka go ntse. Fa tshenyego e feta letseno le o ka le bonang o tshwanetse go leka mofuta o mongwe wa dijwalwa. Ga go thuse sepe fa o jwala dijwalwa mme o bona tatlhego fela.

Mo dikgaolong tse dingwe mo bokana ba pula e e nang bo le tlase, mme mmu o se boteng, go ka se nne tlhaka e o ka e umang go bona poelo mme o ka tshwanela go oketsa palo ya diruiwa tsa gago e bile o ka oketsa bokana ba majwang a o a jwalang go di otlā. Go ka tlhoka phetogo ya ditiragalo tsa bolemirui tsa gago fa o athlola polase ya gago mo kgaolong e o dirisang bolemirui.

Gantsi, dibanka di gana go adima tšhelete ya go reka ditokelelo ka gore di kgona go bona gore o ka se kgone go bona poelo. Ga re a tshwanna go tenega mme ra di supa monwana ka go re di gana go re thusa – nnete ke gore di a go tšhegetsatsa gore o boele morago gape go loga maano ka ntlha ya gore o jwale mofuta ofe wa dijwalwa. Gape di batla go bona o kgona. Re tshwanetse go netefatsa gore re ka bona poelo – fa go sa nna jalo re ka se kgone go tswelela go dirisa bolemirui. Go monate go amogela dineo tse di fiwang ke Mmuso, mme re itse gore dineo tse di ka se kgone go tswelela ka go se na tšhelete e e lekaneng go tlhola go reka tsotlhe tse re di tlhokiwang ke batho botlhe. Re tlhoka go kgona go bona poelo kwa ntle ga thuso ya dineo.

Tswelela go dira thata mme ka nako o tlaa bona ditswamoro!

MMIDI – gakologelwa dintlha tse ka Phatwe le Lwetse

tlwaelo tlhohlwa e o e amogelang e tlaa fokotsegwa.

- Netefatsa gore sediriswa sa gago sa go roba se dira jaaka se tshwanetse mme le gore ga se dutle tlhaka. O ka kgona go dira jalo ka go tlhola disefo le go netefatsa gore tsotlhe di setilwe jaaka go tlhokegwa.
- Netefatsa gore tlhaka e se senyega ka go seta dibetsa ka tshwanno. Fa bokana ba tlhaka e e thubegileng bo oketsega, seemo sa tlhaka se tlaa ya tlase. Fa go na le tlhaka e ntsi e e thubegileng mo ditekong go raya gore motšhene o setilwe go dira thata mme go tshwanetse go fetolwa.
- Tila dikgaolo tse di nang mefero e mentsi e e leng mo maamong a go

Nako ya thobo e tshwanetse go nna nako ya maitemogelo a boituelo ka o uma maungo a tiro ya gago.

supa peo mme bogolo dirisa diatla go roba dikgaolo tse kgotsa di dirise go otlā diruiwa. Bontsi ba peo e bo ka tsena mo ditekong tsa tlhaka mme go fokotsa seemo sa tlhaka ya gago. Makhete mo o rekisang mmidi wa gago e ka gana go amogela mmidi wa seemo se kgotsa o ka kopiwa go o sefa gape mo go go jelang nako le tšhelete.

- Netefatsa gore mokgweetsi wa gago o rutilwe sentle. Kgotsa o dirisa sediriswa

Rulaganya tharabololo e e lekaneng ya didiriswa tsa gago morago ga nako ya thobo. Pele o baya sengwe go se boloka netefatsa gore o se phepafatse pele mme o se boloke se ntse se dira ka tshwanno.

Tlhokomela fa o neng o roba mo dikgaolong tse di neng di na le mefero e mentsi e e neng e na le peo mme bogolo dirisa diatla go roba dikgaolo tse kgotsa di dirise go otlha diruiwa. Bontsi ba peo e bo ka tsema mo ditekong tsa tlhaka mme go fokotsa seemo sa tlhaka ya gago.

sa go roba se se gogiwang ke terekere kgotsa se se itsamaasang go bothokwa gore wena kgotsa mokgweetsi wa gago le itse motšhene o o dirisiwang. Mokgweetsi yo a se nang kitso a ka tlisetsa tshenyego ya ditono tse dintsi ka ntlha ya go gata dimela le go setiwa ga tlhogo mo go seng jaaka go tshwanetse.

- La bofelo netefatsa gore mafelo otlhe a go boloka mmidi wa gago mme le didiriswa tsa go thota mmidi di le mo maemong a a pila tota. Fa go na le diphatlha ka ntlha ya go rusa ga ditshipi o tlaa bo tatlhego e kgolo. Le fa go na le diphatlhanyana tse dinnye netefatsa gore di thibiwe ka tshwanno. Kgaolonayna e nngwe le e nngwe e oketsa bogotlhe.

Go dira eng ka kgwedi ya Lwetse

Ka nako e ditiragalo tsa go roba di tshwanetse go fela. Re tlaabo re emetse pula mme re tlaa ipaakanya go dira gape ka setlha se sentshwa. Nako ya kgwedi ya Lwetse e tshwanetse go nna nako ya go loga maano le go ipaakanya mme gape ke nako ya go lebelela morago go bona ditiragalo tsa go roba tse di feditsweng le go dira go rulaganya mekgwa go tokafatsa ditiragalo ka setlha se se latelang.

- Rulaganya tharabololo e e lekaneng ya didiriswa tsa gago morago ga nako ya thobo. Pele o baya sengwe go se boloka netefatsa gore o se phepafatse pele mme o se boloke se ntse se dira ka tshwanno.
- Athola maemo a tšhelete ya gago morago ga nako ya go roba.
- Kwala tekanyetso ya setlha go kgona go rulaganya ditiragalo tse di leng bothokwa go

kgona go bona letlotlo la go kgona go jwala gape ka ngwaga o.

- Swetsa gore o tlaa jwala mofuta ofe wa di-jwalwa mo masimong afe mme thala mmape e e go go supetsang ditiragalo.
- Simolola togomaano ya gago ya setlha se se latelang ka go kwala lenaneo la dilo tsothe tse di tshwanetseng go dirwa tse di leng bothokwa:
 - Romelela ditokelelo;
 - Tlhola didiriswa tsa go gasetsa;
 - Tlhola sediriswa sa go jwala mme o romelele dikarolo tse di ka tlhokiwang;
 - Tsaya diteko tsa mmu;
 - Simolola go suga mmu;
 - Tlhola diterekere mme baakanya mo go tlhokiwang;
 - Baakanya diphaposi tsa go boloka dikhemikale; mme
 - Netefatsa gore mafelo a go boloka peo le monontsha a notletswe, a phepa mme a omile.

Go nna molemirui ke go tlwaela go dira ditiro ka go latelana. O tshwanetse go rulaganya thulaganyo ya go loga maano e e tshwanetseng wena mme fa o bona thulaganyo e, o tshwanetse go e dirisa gape le gape. Tsothe di felela ka bokgoni. Fa o dirisa boiteko go kgona go bona kgwebo e e tsamayang sentle o tlaa bona ditswamorago tse di pila fa nako ya go roba e goroga. 🍷

Athikele e kwadilwe ke Gavin Mathews, Bachelor ka Bolaodi ba Tikologo. Fa o batla kitso gape, o ka romela emele go gavmat@gmail.com.

A ke dirisa LETLOTLO LA KWA NTLE kgotsa nnyaa?

Fa go rulagangwa kgwebo ya bolemirui, theleso ya ntlao tlhokang ke letlotlo – ke go re tšhelete. Tšhelete e tlhokiwa go reka naga, didiriswa, metšhene diruiwa jalo le jalo.

Gore o tlaa tlhoka tšhelete e kana kang go tlaa supiwa ke bokana ba polase, mofuta wa bolemirui bo o tlaa bo dirisang, kgaolo e mo polase e leng mo go yona mme le dintlha tse dinwge tse di farolganeng.

Morago ga go rulaganya kgwebo ya gago o tlaa sala o ntse o tlhoka tšhelete gape e e tlaa dirisiwang go tswelletsa ditiragalo tsa kgwebo ka letsatsi le le tsatsi. Ke gore o tlhoka tšhelete e ntsi mme le fa letlotlo e le lereo le le tshwanetseng. Bao ba ba setseng ba dirisa bolemirui ba a dumela, bolemirui ke kgwebo e e jang madi a mantsi go e tswellelesa.

Potso jaanong e ka botswa, ke tlaa bona tšhelete e ke e tlhokang kae? Ka bophara go na le metswedi e mebedi ya letlotlo. La ntla – o dirisa letlotlo la gago, kgotsa la bobedi, o adima tšhelete,

go maemo a boraro (thulaganyo e nngwe – e ka nna motho kgotsa kgwebo). Letlotlo ke la thulaganyo e nngwe eo mme jalo le supiwa e le letlotlo la kwa ntle. Go go baya mo maamong a tlamego ka gore o tlaa tshwanela go busetsa tšhelete e o e adimileng.

Metswedi ya letlotlo la gago ke gore o na le tšhelete e e leng ya gago e o batlang go e dirisa mo kgwebong ya gago e le ya tshimologo kgotsa ya go reka ditokelelo. Ka tiwaelo fa kgwebo ya gago e setse e tswelala letlotlo le tlaa tlhokiwa ka ngwaga e ngwaga. Mokgwa o le esi wa go bona letlotlo la gago ke go bona poelo ka kgwebo ya gago. Gakologelwa potso ya mathomo – goring k eke tsamaisa kgwebo e e leng ya me? Go bona tšhelete (poelo).

Le gale, kgwebo ya bolemirui, le fa e le kana kang, e tlhoka tšhelete ya tshimologo e ntsi mme gape le tšhelete ya go reka ditokelelo mme fa gongwe le tšhelete ya go godisa kgwebo ya gago. Jalo, balemirui, fa ba le ba banye kgotsa ba bago-lo, gantsi ba tlhoka letlotlo la kwa ntle.

Jaaka re setse re supile, go adima letlotlo la kwa ntle go raya gore letlotlo le tshwanetse go busetswa ka go dirisa tshenyego gape – tsalo. Maemo a boraro mo o adimang letlotlo la tlhoka go duelwa ka ntla ya diphatsha tsa go go adima tšhelete. Jalo, tšhelete e e busetswang ke e e adimileng go kopana le tsalo. Tshenyego ya go busetsa tšhelete (tsalo) e fokotsa bokana ba poelo ya gago mme pusetso ka bogotlhe e busetsa morago bokana ba kelelo ya tšhelete e e o ka e dirisang.

Jalo, potso ya gore o tlaa dirisa letlotlo la kwa ntle kgotsa nnyaa ga se e e lebaneng. Karabo ya ntla ke – se dirise letlotlo la kwa ntle, le a tura mme le go baya mo maamong a diphatsha. Mo athikeleng ya pele re tlhomile gore sekoloto se se pila ke tšhelete ya gago. Le gale, re itse botlhe ka ntla ya kitso e re boneng, go na le nako e o tlaa tshwanelang go adima tšhelete go kgona go tswelletsa ditiragalo tsa kgwebo ya gago.

Nagana ka ntla ya gore le fa o ka reka eng ka letlotlo la kwa ntle selo seo ke la maemo a boraro go fitlhelela o busa tšhelete e o e dirisitseng go se reka. Fa o ka se kgone go busetsa tšhelete, selo kgotsa dilo tse o di rekileng, mme tota le thobo ya gago e ka tseiwa.

Go swetsa go adima tšhelete go tlhoka bolaodi bo bo tseneletseng mo maamong a gago, mo go simololang ka go loga maano. Dintlha tsa

mathomo tse di tlhokang kelotlhoko ke gore a rui o tlhoka go adima letlotlo, mme a o tlaa kgona go a busetsa mabapi le tshenyego e e leng teng. Kgono ya bofelo ya go araba ntla e ke go rulaganya kanego ya go elela ga tšhelete. Kanego ya go elela ga tšhelete gape e tlaa thusa go swetsa gore a o tlaa adima tšhelete kgotsa go na le mekgwa e mengwe e o ka e dirisang go tlosa bothokwa ba go adima letlotlo.

Re itse gore go loga maano le go rulaganya kanego ya go elela ga tšhelete mo tikologong ya bolemirui go thata tota ka gore go na le dintlha tse dintsi tse di tlholang di fetoga mme ga re kgone go di laola. Jaaka komelelo, go simolola ga malwetse jaaka fluu ya dikgogo mme tota le jaaka jaanong liseteriosese e e senyetsang barui ba dikolobe. Mme leano le lengwe le le lengwe le gaisa leano le le seng teng.

Kgaolo ya go loga maano le go rulaganya ya gago ke go bona kitso e e ka bonwang mo dihlulaganyong tse di dirisang tšhelete e o ka e adimang. Maemo a tsona ke afe mabapi le tshireletso, nako e e kopiwang mme le tse dingwe? Di tlaa tlhoka tshireletso, tota ka go naya naga mme dilo tse dingwe di ka lebelelwa. Gantsi re utlwa balemirui ba banye ba ngongorega ka ntla e. Dithulaganyo tsa go dirisa tšhelete di tlaa dumela go go adima madi fa o ka supa gore kgwebo ya gago a bontsha poelo e e pila. Le gale, balemirui ba banye ba bantsi ga ba laole dikgwebo tsa bona ka tshwanno mme e bile ga ba na dikanego tsa go supa gore di tsamaya jang.

Fa o bone letlotlo la kwa ntle, ntla e nngwe ya tiriso ke go busetsa tšhelete eo ka nko e e beilweng. Fa o ka se kgone go e busetsa, buisana pele ga nako le thulaganyo e e go adimang letlotlo ka e le ntla e nngwe ya tiragalo ya boladi ba gago. Molemirusi yo a supang gore o na le boikarabelo ka ntla ya go busetsa tšhelete e e adimiwang, o rulaganya kanego e e pila ya go adima tšhelete. Ke go re ke modirelwa yo a se nang diphatsha mme o dirisa tšhelete e a e adimang ka kelotlhoko mme e le sediriso sa go tsamaisa kgwebo ya gagwe.

Jalo, go dirisa letlotlo la kwa ntle ke morwalo ka diphatsha tse di ka nnang teng, go tlhoka kelotlhoko tota. Mme ka o le molemirui o ka fitlhela o se na tlhopho kwa ntle ga go dirisa letlotlo la kwa ntle – mme dira jalo ka boikarabelo. 🍀

Athikele e kwadilwe ke Marius Greyling, mokwadi wa Pula Imvula. Fa o tlhoka kitso gape, o ka romela emeile go mariusg@mcgacc.co.za.

Kopana le bantlhopheng ba rona ba **2018 BA MOLEMIRUI WA NGWAGA** (Kgaolo ya 2)

Go setse go le nako ya tlhagafatso ya ngwaga gape fa bantlhopheng ba kgaisano ya Molemirusi wa Ngwaga wa 2018 ba supilwe.

Re tshwanetse go tlhola re gopola gore mogopolo wa kgaisano e ga se go fenya, ke go galaletsa go ithuta, tswelolepele, tlhabololo le tiro ya balemirui ba bantsinsi mo Lenaneo la Tlhabololo ya Balemirui ya Grain SA.

Go tlhomilwe go nna sesupetso go nna tlhohlhetso le tiisomooko go rona botlhe gore re nne re tswelole go itokofatsa go kgona go bona maikaelelo a rona, kwa ntle ga gore a kana kang. Maikaelelo a gago ga a tshwanele go nna go tlhophiwa kgotsa ga gaisa, mme e nne go gola ka letsatsi le letsatsi, ke kgwedi le kgwedi le ka ngwaga e nngwe le e nngwe go kgona go bona kumo ka bokana bo bo kgotsofatsang, go bona poelo ka tshwanno, le kgono

go bona maikaelelo a wena o a supileng go bowena le ba lelapa la gago. Kwa mafelelong, ke go fenya!

Fa o tlhophilwe go nna mongwe wa bantlhophiwa ba kgaisano e, o sala o dira sengwe ka tshwanno mme o nna sekao go ba bangwe ka se se ka kgonwang. Ka go re jalo, re tlaa rata go le kopantsha le bantlhopheng ba Molemirusi wa Ngwaga wa 2018!

Bantlhopheng ba rona ke...

Bantlhopheng ba Go ka nna wa Motlha o Montshwa

Anton le President Mabaso

Anton le President Mabaso ba tshotswe mo polaseng ya Kryfontein mo kgaolong ya Bothaville. Anton ka 20 Tlhakole 1966 mme President ka 7 Phukwqi 1970. Ka bobedi batsadi ba bone ba ne ba le badiredi mo polaseng mme ba ne ba na le bana ba le somengwe – basimane ba le babedi le base-tsana ba le robongwe. Ka bobedi ba ne ba ntse ba rata bolemirusi.

Go tloga 2010, ba kgonne go bona kgaolo ya naga ya masepala wa Bothaville mme ba leboga gagolo ka go se botoka go bona kgaolo ya naga mo Bothaville ka gore mmu wa

teng o bonwa o le pila tota go medisa dijwalwa, jalo o tura thata.

Ka 2007, bana ba motho ba ba ikopantshitse le Lenaneo la Tlhabololo ya Balemirui la Grain SA. Ba tse-na dikopano tsa dithutiso tse dintsi, matsatsi a go naya kitso le dithuto tsa go rutiwa. Grain SA gape e simolotse go ba etela mo masimong a bona. Ba ne ba ikutlwa ba na le maatla mme ba ne ba siame go dirisa bolemirusi e bile ka dingwaga tse di ka nnang tse tharo kgotsa tse nne tse di fetileng, ba tswelotse pele go tloga go nna balemirui ba ba ka iphedisang go go nna bantlhopheng ba go ka nna ba motlha o montshwa.

Kopana le bantlhopheng ba rona ba 2018 ba olemirui wa Ngwaga (Kgaolo ya 2)

Paulus Mosia

Paulus O tshotswe ka 22 Lwetse 1968 mo polaseng ya Vryheid mo kgaolong ya Edenville. O ne a le ngwaga wa borataro mo baneng ba le lesome (basimane ba le rataro le basetsana ba le nne). Ka 2007, a ikopantsha le Lenaneo la Tlhabololo ya Balemirui la Grain SA mme ka 2008, a fiwa polase ya Sterkwater ke DRDLR ka ntlha ya lenaneo la PLAS.

Polase ya Sterkwater e diheketara tse 200 ka bogotlhe, ka diheketara tse 60 tse di ka lengwang mme tse di setseng di le diheketara tse 140 ke mafulo. Paulus ke tokololo e e dirang ya Setlhophla sa Dithutiso sa Edenville. Ka bobedi ene le mogatse, Nomasonto, ba tsena dikopano tsa setlhophla sa dithutiso, matsatsi a go naya kitso le dithuto tsa go rutiwa. Nomasonto o ne a le moeteledipele fa ba simolola setlhophla sa dithutiso se sentshwa mo Heilbron, se se leng nngwe ya dithophla tsa Lenaneo la Grain SA. Ka bobedi ba gatelela gore Lenaneo la Tlhabololo ya Balemirui le fetotse matshelo a bona.

Bantlhopheng ba Motlha o Montshwa

Rykie Raphoto

Rykie o tshotswe mo motseng wa Rietfontein mo nagalegaeng la lefatshe la Bophuthatswana ka nako tseo. Fa e neng a ntse a tsena sekolo o ne a tshwanetse go thusa rraagwe go lema, go jwala le go tlhokomela tsothe tse ba neng ba di dirisa tsa bolemirui ba go iphedisa. Go dira le rraagwe ka nako ya boikhutso ya dikolo go tlhotlheletse lorato la gagwe go bolemirui.

Ka 1991 Rykie a swetse go simolola go dirisa bolemirui ka boene mabapi le morwae, William, yo a neng o mo thusa ka ditiro tsa bolemirui.

Ba ikopantshitse le Grain SA ka nako e Lenaneo la Tlhabololo ya Balemirui le simololwa. Morago ga go sokola nako e telele, ba amogela polase, e e bitswang Lareystryd, gaufi le Lichtenburg mo kgaolong ya Bokonebophirima go tswa mo Lefapha la Tlhabololo ya Naga mo ba ntseng ba dirisa bolemirui.

Jeremia Makhosini Mathebula

Jeremia o tshotswe ka letsatsi la 14 la kgwedi ya Lwetse ka ngwaga wa 1979. O goletse mo kgaolong ya lswewe gaufi le Piet Retief mo polaseng ya Ingwempisi estate mo a neng a tlhola a thusa rraagwe go jwala mmidi mo kgaolonyaneng ya naga ya bona. Rraagwe o ne a lema heketara e le 1 mme o ne a jwala mmidi. Gape o ne a rua dikgomo tse di ka nnang tse lesomepedi mo nageng ya kwa magang.

Ntlha ya go simolola ya Jeremia ya go dirisa bolemirui e simolotse ka 2009 fa a neng a rua dikgomo tse di leng lesomepedi mme a kgona go jwala kgaolo ya naga e e ka nnang diheketara tse 40 mo e neng a bona mmidi ka bokana ba ditono tse 4 ka heketara fela. Jaaka go ntse o laola dikgomo tse di ka nnang 400 mme o lema bokana ba naga bo bo ka nnang diheketara tse 450 tsa mmidi le tse 100 tsa disoya. Molemirui yo a supile tswelopele ka ngwaga le ngwaga mme o ntse a oketsa ditiragalo tsa gagwe ka go oketsa bokana ba naga e a e hirang go kgona go oketsa bonaka ba naga e a ka e dirisang go uma mmidi. Gape o tswelotse pele a le molemirui yo a itshegetsang ka a dira ditiro tsothe ka boene mme o ntse a tswelela pele gape le gape.

Paul Malindi

Bolemirui bo mo mading a Paul ka bophelo ba gagwe bothe. O tshotswe ka 21 Seetebosigo 1969 mo polaseng mo kgaolong ya Heilbron mo batsadi ba gagwe ka bobedi ba ne ba dira mo polaseng. Ba ne ba le bana ba le supa – basimane ba le banne le basetsana ba le bararo. Rraagwe o ne a na le dikgomo di se kae mo polaseng e a neng a dira mme Paul o ne a tshwanetse go di tlhokomela.

Fa e neng a bona phatlha ya go hira dikgaolo tsa naga mo go batho ba bagwe o ne a dira jalo. Ka 2012, o dumetswe go hira polase ya Dankbaar, ke ba DRDLR mabapi le lenaneo la PLAS. Polase e diheketara tse 441 ka bogotlhe ka kgaolo ya diheketara tse 320 tse di ka lengwang mme tse 121 ke mafulo. Paul, yo a balang dingwaga tse 48 jaanong, o hirisa batho ba bangwe dikgaolo tsa diheketara tse 130 tse di ka lengwang le tsa 170 tsa mafulo. Ngwaga e o jwetse diheketara tse 254 tsa disonobolomo mme le tse 216 tsa mmidi.

Daniel Maqala

Daniel o tshotswe mo polaseng mo kgaolong ya Ficksburg mme o tsholetswe batsadi ba ba neng ba le badiredi mo polaseng. Ba ne ba le bana ba le banne – basimane ba le babedi le basetsana ba le babedi. O ne a tlhola a dira mo polaseng go tloga a sa le monnye, a disa dikgomo, a di gama e bile a naya dikgogo dijo. Rraagwe o ne a kgweetsa terekere mme o ne a tlhola a ya kwa masimong morago ga go tseba sekolo go ja mareo le ene.

Molemirui yo, o itheketse polase ya gagwe, Kosmos, ya diheketara tse 197 ka go adima tšhelete kwa Bankeng ya Naga. DRDLR e mo tshageditse ka polase ya Die Hoop mabapi le lenaneo la PLAS – diheketara tse 326 mme a hira gape diheketara tse 186 tsa masimo a a pila tota gaufi le polase ya gagwe. Daniel jaaka go ntse o dirsa diheketara tse 709. Masimo otlhe a lemilwe sentle e bile a jwetse ka tshwanno mme o fetogile go tloga go nna molemirui go nna monayadijo, rakgwebo le segwaba. O jwala mefuta e metlhana ya dijwalwa mme o na le kgaolo ya diruiwa mo ditragalong tsa gagwe tsa bolemirui.

Thamsanqa Sampie Booizene

Thamsanqa o tshotswe mo polaseng gaufi le Ototsdal mo kgaolong ya Bokonebophirima mo rraagwe a neng a dira a le modiredi. Ga a a tseba sekolo, dinako tseo, makau a ne a tlhokwa go nna modisa wa diruiwa go disa dinku tsa mong wa polase le go thusa mo go tlhokiwang go tlhokomela diruiwa.

O simolotse kgwebo ya bolemirui ya gagwe ka 1969. Fa a neng a ntse a dira, a boloka tšhelete go kgona go lema kgaolonyana ya naga, a reka dipodi di le kaenyana, dikgomo di le kaenyana mme morago ga nako a reka le terekere. Go tloga moo a hira kgaolo ya naga ya kwa magang mme jaaka kgwebo ya gago e ntse e tswela morago ga dingwaga, a kgona go reka dipolase tse tharo gape. Thamsanqa ke mogolo mo kerekeng ya Zion Christian Church mme ke pinagare ya baagi. Fa ba tlhoka sengwe mo go ene, o tlhola a dumela go ba thusa mme bona gape ba dumela go busetsa thuso fa Thamsanqa a e tlhoka.

Barulaganyi

GRAIN SA: BLOEMFONTEIN

46 Louw Wepener Street
1st Floor
Dan Pienaar
Bloemfontein
9301
▶ 08600 47246 ◀
▶ Fax: 051 430 7574 ◀ www.grainsa.co.za

MOETELEDIPELE WA BARULAGANYI

Jane McPherson
▶ 082 854 7171 ◀ jane@grainsa.co.za

MORULAGANYI WA PHATLALATSO

Liana Stroebel
▶ 084 264 1422 ◀ liana@grainsa.co.za

KAKANYETSO, THULAGANYO LE KGATISO

Infoworks
▶ 018 468 2716 ◀ www.infoworks.biz

PULA/IMVULA E TENG KA DIPUO TSE DI LATELANG:

Setswana,
Seaforekanse, Sešemane, Sesotho,
Sesotho sa Leboa, Sezulu le Sethosa.

Lenaneo la Tihabololo ya Balemirui ya Batlhaka ya Afrikaborwa

MOKOPANYI WA TLHABOLOLO

Johan Kriel
Foreisetata (Ladybrand)
▶ 079 497 4294 ◀ johank@grainsa.co.za
▶ Kantoro: 051 924 1099 ◀ Dimakatso Nyambose

Jerry Mthombothi

Mpumalanga (Mbombela)
▶ 084 604 0549 ◀ jerry@grainsa.co.za
▶ Kantoro: 013 755 4575 ◀ Emelda Mogané

Jurie Mentz

Mpumalanga/KwaZulu-Natal (Louwsburg)
▶ 082 354 5749 ◀ jurie@grainsa.co.za
▶ Kantoro: 034 907 5040 ◀ Sydwell Nkosi

Graeme Engelbrecht

KwaZulu-Natal (Dundee)
▶ 082 650 9315 ◀ dundee@grainsa.co.za
▶ Kantoro: 012 816 8069 ◀ Nkosinathi Mazibuko

Luke Collier

Kapabotlhaba (Kokstad)
▶ 083 730 9408 ◀ goshenfarming@gmail.com
▶ Kantoro: 039 727 5749 ◀ Luthando Diko

Liana Stroebel

Kapabophirima (Paarl)
▶ 084 264 1422 ◀ liana@grainsa.co.za
▶ Kantoro: 012 816 8057 ◀ Hailey Ehrenreich

Du Toit van der Westhuizen

North West (Lichtenburg)
▶ 082 877 6749 ◀ dutoit@grainsa.co.za
▶ Kantoro: 012 816 8038 ◀ Lebo Mogatlanyane

Sinelizwi Fakade

Mithatha
▶ 071 519 4192 ◀ sinelizwifakade@grainsa.co.za
▶ Kantoro: 012 816 8077 ◀ Cwayita Mpotyi

Articles written by independent writers
are the views of the writer and not of Grain SA.

THIS PUBLICATION IS
MADE POSSIBLE BY THE
CONTRIBUTION OF
THE MAIZE TRUST

Kopana le bantlhopheng ba rona ba 2018 ba Molemirui wa Ngwaga (Kgaolo ya 2)

David Ramoledeli Mongoato

David o tshotswe ka 11 Diphilane 1970 mo Matatiele. Batsadi ba gagwe ka bobedi ba ne ba se na tiro, mme bolemirui bo ne bo le ntsha ya bofelo ya go ba naya lotseno le dijo. Ba ne ba lema masimo a bona ka dipholo mme ba ne ba jwala ka go dirisa diatla. Phisego ya gagwe go bolemirui e simolotse fa a sa le mosimane a dira le batsadi ba gagwe. Phisego ya gagwe e ne ya oketsega fa a felela a le morutabana yo a rutang bolemirui mo sekolong. O ka re o ne a tshwanetse go nna molemirui.

O simolotse ditiragalo tsa bolemirui tsa gagwe fa a neng a sa le morutabana mme a hira kgaolonyana ya naga mo a neng a

jwala dijwalwa tsa mefutafuta mme e bile o ne a rua diruiwa di le kaenyana. Ka ngwaga le ngwaga ditiragalo tse di ne di tswelela pele ka a neng a dirisa tšhelete e a ka e bonang go tswelletsa pele ditiragalo tse go fitlhela a kgona go reka polase ya Donald Drift Farm. David o ne a ntse a oketsa, e seng fela ka bokana ba dijwalwa, mme gape le ka didiriswa le thoto tse di dirisiwang go tswelletsa pele ditiragalo tsa bolemirui. Bokana ba thobo bo ne bo ntse bo oketsega ka ngwaga le ngwaga. Ka boiketlo a tswelela go tloga a le molemirui yo a iphedisang go nna yo a dirisang kgaolo e nnye mme le go nna molemirui yo a rekisang go nna tokololo ya Thulaganyo ya Ditono tse 250. Tswelolepele e ne e le ka boiketlo le ka kgono.

**Bantlhopheng ga ba a tseiwa
ka tatelano e e rileng.**

**Athikele e kwadilwe ke Liana Stroebel,
Morulaganyi wa Kgaolo wa Grain SA,
Kapabophirima. Fa o batla kitso gape,
o ka romela emeile go liana@grainsa.co.za.**

Pula Imvula's Quote of the Month

There are no secrets to success. It is the result of preparation, hard work, and learning from failure.

~ Colin Powell